

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Karanteenin keston rajoittaminen covid-altistuneilla -

60 § uusi momentti rajaa covid-altistuneen karanteenin samaan pituuteen kuin 60 a § mukaan karanteeniin asetettaville. Vähintään perusteluteksteissä tulisi avata tilanne, jossa karanteeniaikana ihminen altistuu uudelleen, esim. perheen sisäisessä altistumisessa. Tällöin tartuntataudeista vastaavalla lääkäriä tulee olla mahdollisuus asettaa ihminen uuden altistumisen perusteella uuteen karanteeniin, jolloin 60 a § mukainen ratkaisu ei toteudu sellaisenaan.

60 a § tarkoitus tulee kuvata selkeästi -

60 a § mukaan henkilö, joka tulee valtioneuvoston asetuksella määrätyistä maista tai alueilta, jossa ilmaantuvuus on vähintään kaksinkertainen Suomeen verrattuna, tartuttavien osuus on vähintään yksi tuhannesta ja Suomeen saapuminen muodostaa merkittävän riskin koronan leviämiseksi, voidaan määrätä karanteeniin. Koska sama ratkaisu olisi saman lain 60 § perusteella mahdollista yksilöllisen arvion perusteella, olisi perusteluteksteissä syytä avata lainsäätäjän tarkoitus tarkemmin. Mitä ilmeisimmin tarkoitus pykälällä on mahdollistaa kategorinen (ei yksilötoiminen) karanteenipäätös määrätyistä maista tai alueilta saapuville. Pykälän perusteluteksteissä em. asetuksella säädettävistä maista viitataan kahteen perusteeseen. Pykälässä on kuitenkin kirjattu kolme perustetta, jotka asetuksella säädettäessä tulee ottaa huomioon.

Välttämättömyyden kuvaus -

60 a § tarkoitus mitä ilmeisimmin on mahdollistaa karanteenipäätös ilman yksilöllistä harkintaa, lukuun ottamatta pykälissä säädettyjä poikkeuksia. Oikeusperusta tämän pykälän tarkoittamaan karanteeniin ei seuraa vielä yksistään valtioneuvoston määrittelemästä maa/aluekohtaisesta

listauksesta. Valtuus on säädetty kunnan tai kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalle lääkärille ja edellyttää (asetuksessa listattujen alueiden lisäksi) välttämättömyyttä. Välttämättömyys tulisi avata vähintään selkein ja useammalla esimerkillä perusteluteksteissä, jotta tartuntataudeista vastaavat lääkärit voivat ymmärtää karanteeniin määrittämisen erilaisen välttämättömyyden kuin 60 § perusteella tehtävissä yksilöpäätöksissä. Välttämättömyysharkintahan 60 § perusteella voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliselle tartuntataudille. Esimerkein tulee avata, miten välttämättömyys liittyy esimerkiksi kunnan tai alueen tartuntojen leviämisen ehkäisyn voimavaroihin tai olosuhteisiin. Ilman välttämättömyyden perustelua tartuntataudeista vastaavilla lääkäreillä ei ole edellytyksiä toimia muutoin kuin 60 § perusteella on toimittu tähän asti. Pykälän tarpeellisuutta/välttämättömyyttä suhteessa nykyiseen 60 §:n yksilötason arviointiin ei voida myöskään vielä arvioida, kun tällaisia esimerkkitilanteita ei ole perusteluissa avattu.

Matkan pituuteen liittyvät määräykset ovat epäloogisia -

60 a § momentit, joissa rajoitetaan karanteeniin määrittämisen mahdollisuutta huomioiden ennen matkaa hankittu todistus negatiivisesta testituloksesta sekä maahan tulon yhteydessä tai jälkeen tehdyt testit, ovat epäloogisia. Viikon matkalle maahan saapunut tulee asettaa karanteeniin vaikka samoin edellytyksin korkeintaan 6 päivää viettävä saa liikkua alusta asti vapaasti. Viikon matkalle saapunut tulee kuitenkin vapauttaa karanteenista, jos vähintään 72 tunnin kuluttua otettu näyte on negatiivinen. Näiden ryhmien tartunnan levittämispotentiaalissa ei ole mitään eroa ensimmäisten päivien aikana. Kokonaisuus on erittäin sekava ja vaikeasti ymmärrettävä eikä maahan tuleva voi etukäteen mitenkään ymmärtää omaa oikeudellista asemaansa.

Lisäksi tähän mennessä saatujen kokemusten mukaan lähtömaasta hankitun todistuksen luotettavuudessa on ollut erittäin suuria puutteita. Todistusten perusteella on ilman erillisvarmistuksia mahdotonta arvioida luotettavuutta.

Rajayhteisöt -

60 b § viitataan ”seuraaviin rajayhteisöjen alueisiin”, joita ei kuitenkaan pykälässä eikä edes perusteluissa kerrota. Aiemmin on käsitelty rajayhteisönä pohjoisessa rajakuntien alueita. Nyt käsiteltävän ehdotuksen mukaan kuitenkin rajayhteisöjen välillä voi kulkea lentokoneilla ja laivoilla ja Viro on otettu mukaan kategoriaan. Perusteluissa tulee avata mitä rajayhteisöillä tarkoitetaan ja mitä tarkoitetaan pykälän ”seuraavilla” rajayhteisöillä.

60 b § vakava ongelma on toteuttamiskelvoton prosessi -

60 b § suurin ongelma on 3 momentissa säädetty maahan saapujan velvollisuus esittää pyydettyä poikkeusperusteensa tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle. Säännöksestä voi päätellä, että rajanylityspaikan valvontaprosessiin on ajateltu osallistuvan tartuntataudeista vastaavia viranomaisia, joille maahantulon poikkeusperusteita tulisi esitellä. Kun valtioneuvosto päättää sisärajavalvonnasta eri tavoin määräaikaisesti suhteessa tartuntatautilain määräaikaiseen muutokseen, on vähintään mahdollista, että sisärajavalvonta lopetetaan ennen tartuntatautilain muutoksen voimaantulon päättymistä. Tällöin rajanylityspaikan kunnan tartuntatautiviranomaisesta

tulisi ilmeisesti rajalla ainoa toimija. Tämän tulisi tavalla tai toisella pysäyttää maahanpyrkijä, tarkistaa maahantulon poikkeusperusteet, testata maahantulija koronan varalta ja tarvittaessa asettaa hänet karanteeniin riippuen siitä millaisesta maasta hän on tulossa ja mikä on aiottu oleskelun kesto.

Tartuntatautilaissa tulisi lisäksi ilmeisesti säätää perusteista ja keinoista, joilla tartuntatautiviranomainen voi rajalla esimerkiksi pysäyttää maahantulijoita ja minkä lain perusteella hän voisi käännä rajan ylittäjän, mikäli hän ei suostu tartuntatautilain edellyttämiin testauksiin ja karanteeniin. Myös karanteenista sekä mahdollisesta maahan tulon estämisestä/ palauttamisesta aiheutuvat kustannusvastuut sekä kustannukset pitäisi arvioida.

Lisäksi tartuntatautilain muutoksen yhteydessä tulisi selkeyttää nykyistä rajavartiolain 16 §, jonka perusteella maahantuloa nyt ilmeisesti rajoitetaan. Kyseisestä pykälästä tai sen esitöistä ei mitenkään selviä mikä voisi olla edellä mainitussa tilanteessa rajalla toimivan kunnan tartuntataudeista vastaavan viranomaisen oikeudellinen asema.

Tartuntatautilain perusteella säädetään, että tulli tai rajavartiolaitos jne voivat antaa virka-apua jos se ei vaaranna virka-avun antajan muita tärkeitä tehtäviä. Mikäli virka-apu ympäri vuorokauden rajanylityspaikoilla vaarantaisi muiden tehtävien hoitamisen, ei virka-apuun olisi velvoitteita.

60 b § 3 momentti on kirjoitettu ikään kuin toimintamalli rajalla olisi selkeästi kuvattu ja toteuttamiskelpoinen. Tähän toimeenpanoprosessiin liittyviä uusia tehtäviä ja velvoitteita ei kuitenkaan ole ehdotetussa laissa säädetty. Ne jäävät siten avoimeksi. Jos on tarkoitus velvoittaa tartuntataudeista vastaavat viranomaiset olemaan (edes joissain rajatuissa tilanteissa) rajalla matkailijoita vastassa, tulisi tällaisesta tehtävästä lähtökohtaisesti olla lakitasoiset säännökset. Jos sellaisia harkittaisiin säädettävän, tulisi samassa yhteydessä kuitenkin arvioida ko. prosessin kustannukset sekä realistiset mahdollisuudet toteuttaa tämä prosessi vaarantamatta muuta terveydenhuoltoa.

Esitysluonnoksessa oletettu prosessi ei kuitenkaan missään tapauksessa ole ainakaan kaikilla rajanylityspaikoilla toteuttamiskelpoinen. Esimerkiksi Lapin sairaanhoitopiirin jäsenkuntien alueilla Pellossa, Kolarissa, Muoniossa, Enontekiöllä, Inarissa, Utsjoella ja Sallassa on yhteensä 13 rajanylityspaikkaa. Lisäksi lentokenttiä, joille lennetään suoraan ulkomailta, on Rovaniemellä, Kittilässä, Enontekiöllä ja Ivalossa. Lapin pienillä kunnilla ei missään tapauksessa ole henkilöstöä miehittämään rajanylityspaikkoja niin, että kyseiseen momenttiin kirjoitettu toimintamalli olisi toteutettavissa. Myös Rovaniemellä prosessi voi vaarantaa muun terveydenhuollon, jos esitys tarkoittaa, että kaikkia asetuksella säädettäviltä alueilta tulevia matkustajia ollaan vastassa. Tartuntatautiviranomaisille ei saa velvoittaa tehtäviä rajanylityspaikoille. Haaste, joka kalleudestaan huolimatta ei ole pääsääntöisesti taloudellinen, on ylivoimainen henkilöstön saatavuuden kannalta.

Yhteenveto -

Lakiehdotuksessa on vakavia ongelmia, jotka liittyvät säännöksellä säädellyn toimintamallin toteuttamiskelpoisuuteen sekä vastuiden selkeyttämistarpeisiin. Ehdotusta tulee korjata oleellisesti ennen kuin sen voidaan katsoa olevan eduskuntakäsittelykelpoinen.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

Ei - sekava ja muuttuva järjestelmä ei mahdollista suunnitelmallista matkanjärjestämistoimintaa.

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

Ei

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

Ei

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

ks vastaus yleishuomioihin - maahantulokuntien palveluiden kapasiteetti ei tule riittämään

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

Ei - vrt yleishuomiot rajayhteisöistä

Mattila Jukka
Lapin sairaanhoitopiiri